

FRIVILLIGHETNORGE

Helse- og omsorgsdepartementet
postboks 8019 Dep
0030 OSLO

14.10.2014

Frivillighet Norges innspill til arbeidet med folkehelsemeldingen 2015

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementets nettsider der departementet inviterer til å komme med innspill til en ny folkehelsemelding som skal ferdigstilles i 2015. Frivillighet Norge takker for muligheten til å komme med innspill til departementets arbeid med meldingen.

Frivillighet Norge er et interessepolitisk samarbeidsorgan for over 280 frivillige organisasjoner fra alle deler av frivillig sektor. Våre medlemmer representerer mer enn 50 000 lokale lag spredt rundt om i landet. I Frivillighet Norges Frivillighetspolitiske plattform står det blant annet at *"frivilligheten skal ha en bred satsning på fremming av fysisk og psykisk helse gjennom deltakelse i frivillig arbeid og organisasjonsliv."*

Dette danner grunnlaget for Frivillighet Norges innspill til Helse- og omsorgsdepartementets videre arbeidet med folkehelsemeldingen 2015.

Deltakelse i frivillige lag og foreninger har positive helseeffekter

Begrepet "folkehelse" er ikke bare summen av de enkelte innbyggeres helsetilstand.

Folkehelsebegrepet tar også opp i seg økonomiske, fysiske, psykiske, sosiale og miljømessige forhold som påvirker helsetilstanden. Bygging av folkehelse handler derfor om mye mer enn å spise riktig og trene.¹ Folkehelse handler om psykisk helse, om utenforskap og ensomhet, rusmiddelbruk, om å leve med sykdom eller funksjonsnedsettelse, om fattigdom og seksuell helse, og om sikkerhet for å unngå ulykker.

Forskning viser at deltakelse i frivillige lag og foreninger har positive helseeffekter². Nær 90 000 lokale lag og foreninger med 10 millioner medlemskap tilbyr deltakelse i ulike aktiviteter og engasjerer til ulike former for frivillig innsats³.

Eldre mennesker er en viktig ressurs i kraft av sin erfaring og viten, som samfunnet ikke har råd til å la være ubrukt. Denne ressursen er attraktiv for organisasjonene. Sammenhengene mellom forebygging og deltagelse i frivillig virksomhet er kjente. Vi vet for eksempel at og deltagelse i frivillig arbeid virker positivt på folkehelsen og kan bringe folk ut av en pasient og klientrolle. Vi vet også at demente på sykehjem blir gladere, friskere og spiser mer når det kommer noen for å synge og spille musikk. Frivillig arbeid gir eldre muligheten til å skape et sterkt omsorgsfellesskap – men gir også eldre muligheter til å leve et uavhengig, meningsfullt og livskraftig liv.

¹ Helsedirektoratet 06/2014, *Samfunnsutvikling og god folkehelse* - jf. fokuset på trivselsaspektet som forutsetning for god helse beskrevet på side 11, som også henviser til WHO' rapport: *Europas helse 2020* (...). Link til helsedirektoratets rapport:

<http://helsedirektoratet.no/Om/nyheter/Documents/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf>

²http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/aktuelt/Kultur+og+frivillighet+gir+god+helse.b7C_wlrUZ_Xips <http://sivilsamfunn.no/Ressurser/Publikasjoner/Rapporter/2010/2010-001>

³ Anderson Nicole m.fl - *Evidence mounting that older adults who volunteer are happier, healthier*, Psychological Bulletin august 2014

1. Kommunen og frivillige lag og foreninger må stimuleres til å inngå samarbeid

For å optimalisere den forebyggende effekten som deltakelse i frivilligheten innebærer anbefaler Frivillighet Norge at staten stimulerer til større grad av samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og foreninger.

Frivillighet Norges mener primært det er nødvendig at frivilligheten får økt tilgang på frie offentlige midler. Mange organisasjoner unngår å søke prosjektmidler som er ment å utløse mer frivillighet da slike midler ikke gir anledning til å ansette folk i nødvendige koordinerende stillinger. Vi ønsker derfor å gjøre departementet oppmerksom på at frivillig sektor kan bidra med mer folkehelsebygging dersom det legges til rette for langsiktige og forutsigbare rammevilkår gjennom tilgang på mer frie midler.

Ut over dette anbefaler Frivillighet Norge at Helse- og omsorgsdepartementet etablerer en tilskuddsordning for å stimulere til økt samarbeid om folkehelsebygging mellom kommunen og frivillige lag og foreninger.⁴ For å fange opp størst mulig bredde av lokale initiativ foreslår Frivillighet Norge at ett av to alternative hovedkriterier må være oppfylt for å kunne søke:

1. I samarbeid mellom kommune og lokale lag og foreninger må kommunen søke sammen med minst en organisasjon.
2. I samarbeid der flere lokale lag og foreninger samordner sine tiltak må minst 2 lokale organisasjoner søke sammen.

Målet med tilskuddsordningen må være å stimulere til bærekraftige samarbeidstiltak som kan tjene som modeller til etterfølgelse ("best practice"). Det må legges vekt på at samarbeidstiltaket skal bidra til oppslutning og aktivitet i foreningen, samtidig som kommunenes behov oppfylles. På denne måten sikres at alle impliserte parter får realisert sine respektive overordnede mål.

Der kommunen er en samarbeidspartner må kommunen koordinere samarbeidet. Det må i tillegg medføre et minimum av byråkrati for foreningslivet og være tilpasset lokale forhold.

1.1. Kommunen må aktivt ta i bruk lag og foreningers kompetanse

Det er viktig at det offentlige blir mer bevisst den folkehelsebyggende effekten som hele bredden av frivillige organisasjoner har. Det er ikke bare organisasjoner med omsorg eller folkehelse som formål, som er viktige samarbeidspartnere for det offentlige. Kommuner og statsetater bør sette seg inn i hva *alle* de frivillige lagene i nærområdene driver med, og vurdere mulighetene for samarbeid som både styrker eget tjenestetilbud, og for å styrke organisasjonene.

Lag og foreninger sitter på mye kompetanse knyttet til spørsmål som kan være relevant i et folkehelseperspektiv. Det er viktig at lag og foreninger, som opplever at deres spesielle kompetanse er relevant, tas i bruk både gjennom høringer, i planleggingsarbeid og i gjennomføringen av folkehelseaktiviteter.

Organisasjonene bør også brukes i det holdningsskapende forebyggingsarbeidet, fordi de gjennom erfaring og engasjement stiller med særlig troverdighet og kunnskap om sine felt. Uten frivillighet blir for eksempel den rusforebyggende innsatsen verken effektiv eller stor nok. Skolen er et eksempel på en viktig forebyggingsarena der frivillige organisasjoner kan og bør spille en positiv rolle. Tilgang til skolen og støtte til skolerettede forebyggingsprosjekter for frivillige organisasjoner bør derfor prioriteres.

2. Kommunene må stimuleres til å etablere en helhetlig frivillighetspolitikk

En helhetlig frivillighetspolitikk definerer prinsipper for samhandling mellom frivilligheten lokalt og kommunen samt hvilke strategier og tiltak kommunen vil etablere, for å skape vekst og utvikling for lag og foreninger.

Senter for omsorgsforskningens undersøkelse fra 2009 viste at sju av ti ledere i kommune-Norge

⁴ Helsedirektoratet 06/2014 - Jf. behovet for samordnet innsats på side 10

mener at de ikke kan møte framtidens velferdsutfordringer uten samarbeid med frivillige⁵. I følge KS (KS 2007) har bare en av fire kommuner utviklet en frivillighetspolitikk som skal fremme vekst og utvikling for hele frivilligheten lokalt.⁶ Dette står i sterk motstrid til kommunenes satsning på kommunal næringspolitikk. Frivillighet Norge erfarer at kommuner med en etablert frivillighetspolitikk også har tiltak som har som mål om å fremme vekst og utvikling av frivilligheten. Integrerings- og mangfolddirektoratet hevder at kommuner som har etablert en frivillighetspolitikk også lykkes bedre i integreringen av personer i en sårbar situasjon. Målet må derfor være at flest mulig kommuner skal etablere en frivillighetspolitikk.

2.1. Frivilligheten skaper merverdi

Et viktig element i frivillighetspolitikken er å legge til rette for vekst og utvikling for frivilligheten og den merverdien den representerer i kommunen. Frivillighetspolitikken skal sikre at kommunen anerkjenner og etterspør den merverdien lag og foreninger skaper for å utløse de ressursene og mulighetene som den store bredden av de lokale organisasjoner representerer.⁷ Merverdien er det som skapes rundt grunnaktiviteten det enkelte lag eller forening organiserer, som å drive med teater i et teaterlag. Eksempler er at deltakelse i teaterlaget også skaper et inkluderende, nettverksbyggende, trivselsgivende,⁸ identitets- og engasjementsskapende, demokratiopplærende og kompetansehevende miljø, fremmer sosial kapital⁹ og kan motvirke sosiale forskjeller. En kommunal frivillighetspolitikk bør derfor legge til rette for at frivillige lag og foreningers merverdi alltid trekkes inn og blir vurdert når kommunen har behov for å;

- samarbeide med andre om utvikling av gode nærmiljøer
- samarbeide med andre om tjenestetilbudet i kommunen
- samarbeide med andre om lærings- og mestringstilbud

2.2 Kommunene må øke sin kompetanse på frivillighet

Frivillighet Norge anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet iverksetter tiltak for å stimulere til at flere kommuner får økt kompetanse på samarbeid med frivilligheten og utvikler og gjennomfører en helhetlig frivillighetspolitikk. En helhetlig frivillighetspolitikk er, etter Frivillighet Norges mening, en grunnleggende forutsetning for at kommunen skal kunne implementere robuste folkehelsefremmende tiltak i samarbeid med frivillige lag og foreninger.¹⁰

Frivillighet Norge kan tilby et todelt opplegg for å heve kompetansen på frivillighet og frivillighetspolitikk i kommunene, dersom det er tilgjengelig finansiering. Opplegget retter seg mot politikere og ledere i kommunene for å heve deres kompetanse på hvordan det offentlige kan legge til rette for en tettere dialog med frivillige lag og foreninger lokalt. Parallelt gjennomfører vi et opplegg for lag og foreninger i kommunen for at de skal bli mer bevisst på hvordan de kan være aktive medspillere og samarbeide med kommunen om å etablere gode nærmiljøer, som er trygge for barn og vokse opp i, og for eldre å bli gamle i. I møte med organisasjonene legges det til rette for systematisk innhenting av informasjon om hvilke ressurser, muligheter og utfordringer organisasjonene mener de har, som kan inngå som innspill til kommunens videre arbeid med utvikling av en frivillighetspolitikk.

⁵ Senter for omsorgsforskning 2009, *Framtidens omsorgsbilde – slik det ser ut på tegnebrettet*

⁶ Frivillighet Norge kjenner ikke til at foreligger nyere tall fra senere undersøkelser

⁷ Helsedirektoratet 06/2014 - Jf. fokuset på nye initiativ på samarbeid med frivillig sektor nasjonal og lokalt, beskrevet på side 10

⁸ Haugland Anne Balsnes - *Lyden av Trivsel*, NTNU, NUMI og Helse Nord-Trøndelag, publisert i **Arts and Health 2014**

⁹ Helsedirektoratet 06/2014 - Jf. etterspurte kvaliteter beskrevet på side 7

¹⁰ Helsedirektoratet 06/2014 - Jf. kapittel 9 side 72-74 om frivillig sektor

Birgitte Brekke
Generalsekretær

Bjørn Lindstad
Rådgiver